

[Korsgaard.]

opadgaaende Konjunktur; men rent faktisk er det, at trods Konjunkturernes Nedgang er der Udsigt til et saa stort Boligbyggeri, som der overhovedet kan præsteres. Men hvem sætter Grænsen her? Det gør Arbejderne, det gør Byggearbejderne, det gør deres Antal. Det er altsaa takket være den Omstændighed, at der er for faa af dem efter Situationen, som den nu en Gang er, at der bygges for lidt. Det er Socialdemokratiets Politik paa dette Omraade, som forhindrer, at der er Boliger nok. (*Einer Jensen*: Hvor skal de faa Sten fra?). Sten! Verden er stor, kan de ikke faas i Danmark, kan de faas mange andre Steder, men foreløbig tror jeg nok, man kan følge med paa dette Punkt. Det er i alt Fald ikke der, den første Brist ligger. Den første Brist er denne, at Arbejderne ved deres Fagpolitik har forhindret, at der kan bygges nok (Afbrydelse). Ja, De kan ryste paa Hovedet, saa meget De vil, men dette er jo Sandheden (*Einer Jensen*: Nej). Jo, det er, der kan ikke skaffes Arbejdere nok (Afbrydelse). Er det ikke sandt? Jo, sandelig er det sandt. Det er hævet over enhver Tvivl, at det, der sætter en Stopper for, at der kan bygges saa meget, som der er Behov for, er Mangelen paa Arbejdskraft. Altsaa, den manglende Arbejds kraft forhindrer, at vi faar Boliger nok.

Det andet Spørgsmaal, der melder sig, er, om Lejen i de nye Boliger er for høj. Det siger man, og det er ogsaa en af Grundene til, at man ikke kan ophæve Restriktionerne. Der maa man dog stille det Spørgsmaal: Er der Sandsynlighed for, at Byggepriserne i en nær Fremtid vil blive væsentlig lavere, eller, rettere, er det ønskeligt, at de bliver væsentlig lavere? Dette er for mig et overmaade vigtigt Spørgsmaal. Nu hører jeg nok en og anden tale om, at takket være Ringdannelser er Murstenene lidt dyrere, end de ellers vilde være, men hvis man vil sige Sandheden, som den er, saa er det jo paa det Punkt den, at den afgørende Faktor er Arbejdslønnen. Om Murstenene bliver 5 pCt. billigere, det tager man fornuftigvis med, men det er slet ikke nogen afgørende Faktor, men det er, som sagt, Arbejdslønnen, som atter er indstillet, det maa man da i hvert Fald haabe, efter Samfundets Struktur i al Almindelighed. Altsaa, med andre Ord,

Kravet om, at Bygningerne skal blive væsentlig billigere, kan ikke imødekommes, medmindre Arbejdslønnen bliver væsentlig lavere. Dette er et Faktum, som jeg ikke tror, ret mange fornuftige Mennesker vil vove at benægte — at der er ufornuftige Mennesker, der gør det, kan naturligvis ikke forbavse mig. Jeg maa altsaa hævde for det første, at Arbejderne først og fremmest hindrer, at der er Boliger nok, og for det andet, at hele Udviklingen er af en saadan Art, at der ikke er nogen som helst rimelig Sandsynlighed for, at Byggeniveauet skulde blive væsentlig lavere, end det er nu. Vil man altsaa frie Forhold, saa maa man regne med disse faktiske Forhold og se, om man desuagtet vil have dem.

Man maa da, synes jeg, stille sig selv det saare rimelige Spørgsmaal: Hvad er den naturlige Leje paa et givet Tidspunkt? Og der maa jeg hævde, at Grundlaget for den naturlige Leje er, hvad det koster at frembringe den Bolig i Dag, naturligvis under passende Hensyntagen til, hvorledes den paagældende Bolig er med Hensyn til de Behageligheder, man nu en Gang kan ønske paa det nuværende Tidspunkt. For mig gives der ikke nogen Tvivl om, at den naturlige Leje er den, Tidens Byggeomkostninger kræver, i Kraft bl. a. og i høj Grad af Lønningerne i alle Former, hvad enten det saa er Lønninger til Arbejdere eller Lønninger til Arbejdsgivere, eller hvad det kan være. Jeg begriber ikke, at der kan være nogen Tvivl om, at dette er rigtigt.

Naar vi da nu i givet Fald vilde ophæve Restriktionerne, saa siger man, at saa vil Huslejen stige og stige væsentligt. Men det kan jo kun være en Hypotese. Jeg tør ikke benægte, at den vil stige noget, jeg tror ikke, den vil stige ret meget, men her maa Mening jo staa mod Mening. Men hvis den stiger nævneværdigt, og hvis den i en lidt længere Tid bliver højere, end den er nu — der maa jo ogsaa kunne foregaa Svingninger med Hensyn til Prisen for en Lejlighed, ligesom der foregaa Svingninger med Hensyn til alle andre Priser —, hvad betyder saa det? Det betyder ganske simpelt det, at de Mennesker, der bor i de paagældende Lejligheder, gennem et Privilegium har Lejligheden under dens Værdi. Jeg kunde ønske at se den Nationaløkonom, der tør benægte det, og det er i Virkeligheden ogsaa Hovednerven i Professor Warmings Betragtninger,